

Leren in Samenhang (LiS) in de A-finaliteit

Nood aan wat ondersteuning bij het verkennen van de inhoud van deze presentatie?

Bekijk dan volgende opname:

<https://tinyurl.com/4awd5dvv>

Doelen

Doelen

- Deelnemers wegwijs maken in het ordeningskader
- Deelnemers inspireren en motiveren om bron van inspiratie voor anderen te zijn
- Instrumenten voorstellen om LIS te monitoren
- Eerste reflectie over evaluatie op gang brengen

Verkenning ordeningskader

Bouwen met bouwstenen

Alternatieve ordening:

Groepering van doelen in 17 bouwstenen

- Alle doelen van de vakleerplannen Nederlands, Maatschappelijke vorming, Natuurwetenschappen en Wiskunde in bouwstenen
- Alle doelen GLI en alle GFL in bouwstenen
- Intrinsieke samenhang die anders is dan vakkensamenhang
- Doelen van Frans en Engels, aansluitend bij bouwstenen
- Twee soorten bouwstenen
  - Overstijgende (= dragende) bouwstenen - lichte kleur
  - Inhoudelijke bouwstenen - donkere kleur

Taal als middel tot
communicatie

Informatie-
verwerking en
informatie-
verwerking

Digitale
communicatie en
mediawijsheid

Identiteit en
diversiteit

Zorgen voor
zichzelf en
respectvol
omgaan met de
anderen

Creativiteit, kunst
en cultuur

Mens en wereld,
tijd en ruimte

Rechtvaardigheid,
democratie en
burgerschap

Functionele
rekenvaardig-
heden

Grafische
voorstellingen
opstellen en
interpreteren

Problemen
onderzoeken en
er oplossingen
voor vinden

Economie en werk

Leven en
gezondheid

Materie en
veiligheid

Energie

Duurzaam verant-
woordelijkheid
opnemen voor de
aarde en de mens

Leren leren

Legende bij de figuur:

- Groen: bouwstenen van cluster 1
- Blauw: bouwstenen van cluster 2
- Bruin: clusteroverstijgende bouwsteen
- Licht: overstijgende bouwstenen (rode draad)
- Donker: thematisch/inhoudelijk geordende bouwstenen

Leren leren

TAAL, CULTUUR EN SAMENLEVING

STEM, ECONOMIE EN SAMENLEVING

Bouwen met bouwstenen

- De bouwstenen vormen de basis voor je thema's/projecten.
- Je kan werken vanuit één bouwsteen:
  - vanuit alle doelen van de bouwsteen of
  - vanuit bepaalde doelen van de bouwsteen
- Je kan kiezen voor een combinatie van inhoudelijke en/of overstijgende bouwstenen.

Voorbeeld 1

Inhoudelijke bouwsteen:

*Duurzaam verantwoordelijkheid opnemen
voor de aarde en voor de mens*

Duiding:

Vanuit de uitdagingen die de toekomst van de planeet bedreigen leren leerlingen duurzame ethische keuzes maken, die ze kunnen beargumenteren en toepassen in de praktijk

Doelen:

- 3 doelen uit Gemeenschappelijk funderend leerplan
- 5 doelen uit Mavo
- 3 doelen uit Natuurwetenschappen
- 1 doel uit Wiskunde

Mogelijke concretisering:

Thema: *Oceans are rising*

- Je zoomt in op LPD 16 van Mavo: opwarming van de aarde
- Je verduidelijkt dit met LPD 18 uit natuurwetenschappen - interactie natuur, techniek en maatschappij
- Je verbreedt dit met LPD 13, 14, 15 vanuit het GFL (gemeenschappelijk funderend leerplan)
- Je probeert via dit doel ook een aantal overstijgende bouwstenen op te nemen: informatieverwerving en -verwerking, grafische voorstellingen interpreteren, rekenen, problemen onderzoeken en er oplossingen voor vinden

Voorbeeld 2

*overstijgende bouwsteen:
informatieverwerving en -verwerking*

Duiding

De leerlingen verwerven en verwerken informatie op een correcte en kritische manier om er mee aan de slag te gaan.

Doelen

- 8 doelen uit Nederlands
- 7 doelen uit Gemeenschappelijk funderend leerplan
- 3 doelen uit Gemeenschappelijk leerplan ICT
- 1 doel uit Mavo

- Eventueel: 5 doelen uit Frans en Engels

Nederlands

LPD 3 De leerlingen bepalen het onderwerp, de globale inhoud, de hoofdgedachte en de hoofdpunten van geschreven en gesproken teksten.

LPD 4 De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken.

LPD 5 De leerlingen beoordelen informatie op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid in geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken.

LPD 7 De leerlingen nemen geraadpleegde bronnen op in een bibliografie.

LPD 14 De leerlingen gebruiken kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel om doelgericht te communiceren.

LPD 15 De leerlingen gebruiken regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem bij informatieverwerking en ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

Afbakening: aspecten van het taalsysteem: woorden (morfologisch domein), zinnen (syntactisch domein), betekenissen (semantisch domein), spelling en interpunctie (orthografisch domein).

LPD 16 De leerlingen gebruiken nieuwverworven frequente woorden, woordgroepen en eenvoudig figuurlijk taalgebruik bij informatieverwerking en in functie van doelgerichte communicatie.

LPD 17 De leerlingen zetten strategieën in bij informatieverwerking en communicatie, ook bij falende communicatie.

Gemeenschappelijk funderend leerplan

LPD 18 De leerlingen hanteren een geschikte zoekstrategie om bronnen te selecteren en binnen die bronnen informatie op te zoeken.

LPD 19 De leerlingen beoordelen geselecteerde bronnen op bruikbaarheid, correctheid en betrouwbaarheid.

LPD 20 De leerlingen gebruiken verklarende en oriënterende overzichten.

LPD 21 De leerlingen nemen notities bij het lezen en beluisteren van teksten om zich doelgericht te informeren en daarover te communiceren.

LPD 23 De leerlingen verwerken informatie.

LPD 24 De leerlingen presenteren informatie.

LPD 25 De leerlingen bewaren en beheren de verwerkte informatie.

Gemeenschappelijk leerplan ICT

LPD 3 De leerlingen gebruiken doelgericht en adequaat standaardfunctionaliteiten van digitale infrastructuur en online en offline toepassingen om digitale inhoud te beheren.

LPD 4 De leerlingen gebruiken doelgericht en adequaat standaardfunctionaliteiten van digitale infrastructuur en toepassingen om digitale teksten te creëren.

LPD 5 De leerlingen gebruiken doelgericht en adequaat standaardfunctionaliteiten van digitale infrastructuur toepassingen om digitale presentaties te creëren.

Mavo

LPD 12 De leerlingen vergelijken aangereikte historische bronnen over eenzelfde plaats, gebeurtenis of persoon.

Bouwen met een overstijgende bouwsteen

- Deze bouwsteen is een overstijgende bouwsteen.
- De verschillende doelen van een overstijgende bouwsteen hangen sterk samen: hou ze zo veel mogelijk samen.
- Indien Engels of Frans apart, deze doelen niet meenemen
- De bouwsteen is overstijgend - informatieverwerving en -verwerking is een permanent aandachtspunt
- De bouwsteen telkens weer verbinden met andere bouwstenen (= cement) en met concretisering binnen een thema, project (= hoeksteen)...

Op weg naar concrete uitwerking

1. Thema's en projecten bouwen

Bij elk thema/project: **Welk huis wil ik bouwen?**

Ik blijf binnen de cluster ‘Taal, cultuur en samenleving’. Blijf ik binnen 1 inhoudelijke bouwsteen?

Taal als middel tot communicatie	Informatievererving en informatieverwerking	Digitale communicatie en mediawijdsheid	Identiteit en diversiteit
Zorgen voor zichzelf en respectvol omgaan met de anderen	Creativiteit, kunst en cultuur	Mens en wereld, tijd en ruimte	Rechtvaardigheid, democratie en burgerschap
Functionele rekenvaardigheden	Grafische voorstellingen opstellen en interpreteren	Problemen onderzoeken en er oplossingen voor vinden	Economie en werk
Leven en gezondheid	Materie en veiligheid	Energie	Duurzaam verantwoordelijkheid opnemen voor de aarde en de mens
Leren leren			

Ik blijf binnen de cluster 'STEM, economie en samenleving'? Blijf ik dan binnen 1 bouwsteen?

Taal als middel tot communicatie	Informatieverwerking en informatieverwerking	Digitale communicatie en mediawijsheid	Identiteit en diversiteit
Zorgen voor zichzelf en respectvol omgaan met de anderen	Creativiteit, kunst en cultuur	Mens en wereld, tijd en ruimte	Rechtvaardigheid, democratie en burgerschap
Functionele rekenvaardigheden	Grafische voorstellingen opstellen en interpreteren	Problemen onderzoeken en er oplossingen voor vinden	Economie en werk
Leven en gezondheid	Materiaal en veiligheid	Energie	Duurzaam verantwoordelijkheid opnemen voor de darde en de mens
Leren leren			

Ik werk clusteroverschrijdend en mix ik een bouwsteen uit cluster 1 met een bouwsteen uit cluster 2? Dit eventueel samen met een collega?

Taal als middel tot communicatie	Informatieverwerking en informatieverwerking	Digitale communicatie en mediawijsheid	Identiteit en diversiteit
Zorgen voor zichzelf en respectvol omgaan met de anderen	Creativiteit, kunst en cultuur	Mens en wereld, tijd en ruimte	Rechtheid, democratie en burgerschap
Functionele rekenvaardigheden	Grafische voorstellingen opstellen en interpreteren	Problemen onderzoeken en er oplossingen voor vinden	Economie en werk
Leven en gezondheid	Materie en veiligheid	Energie	Duurzaam verantwoordelijkheid opnemen voor de aarde en de mens
Leren leren			

Ik vertrek vanuit een thema/project en kijk over beide clusters en meerdere bouwstenen heen.

Taal als middel tot communicatie	Informatieverwerking en informatieverwerking	Digitale communicatie en mediawijdsheid	Identiteit en diversiteit
Zorgen voor zichzelf en respectvol omgaan met de anderen	Creativiteit, kunst en cultuur	Mens en wereld, tijd en ruimte	Rechtvaardigheid, democratie en burgerschap
Functionele rekenvaardigheden	Grafische voorstellingen opstellen en interpreteren	Problemen onderzoeken en er oplossingen voor vinden	Economie en werk
Leven en gezondheid	Materie en veiligheid	Energie	Duurzaam verantwoordelijkheid optomen voor de aarde en de mens
Leren leren			

Welk beeld krijg ik wanneer ik uiteindelijk mijn thema's/projecten samenleg en overschouw?

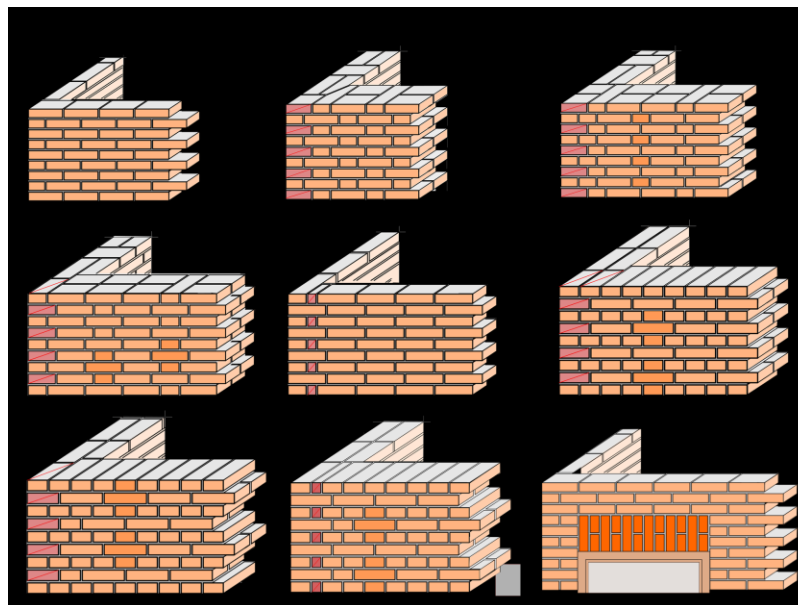

Wat ik ook kies, ik kies voor stevigheid!

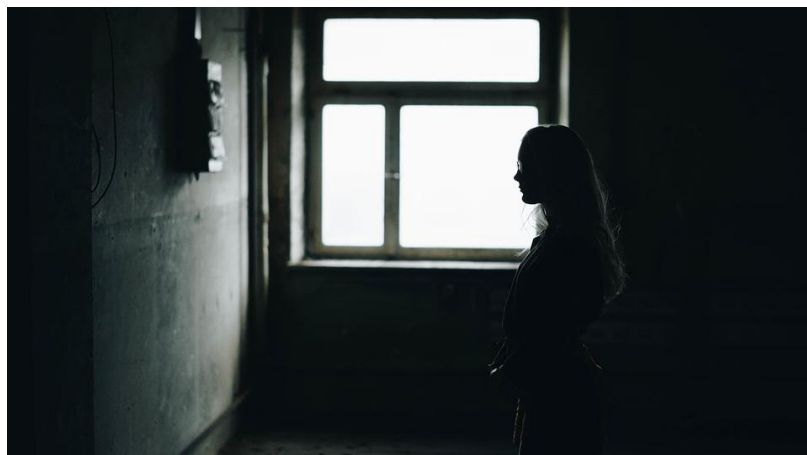
Heb aandacht voor de metselverbanden

- van de muren
- van de hoeken

Het belang van grote ramen

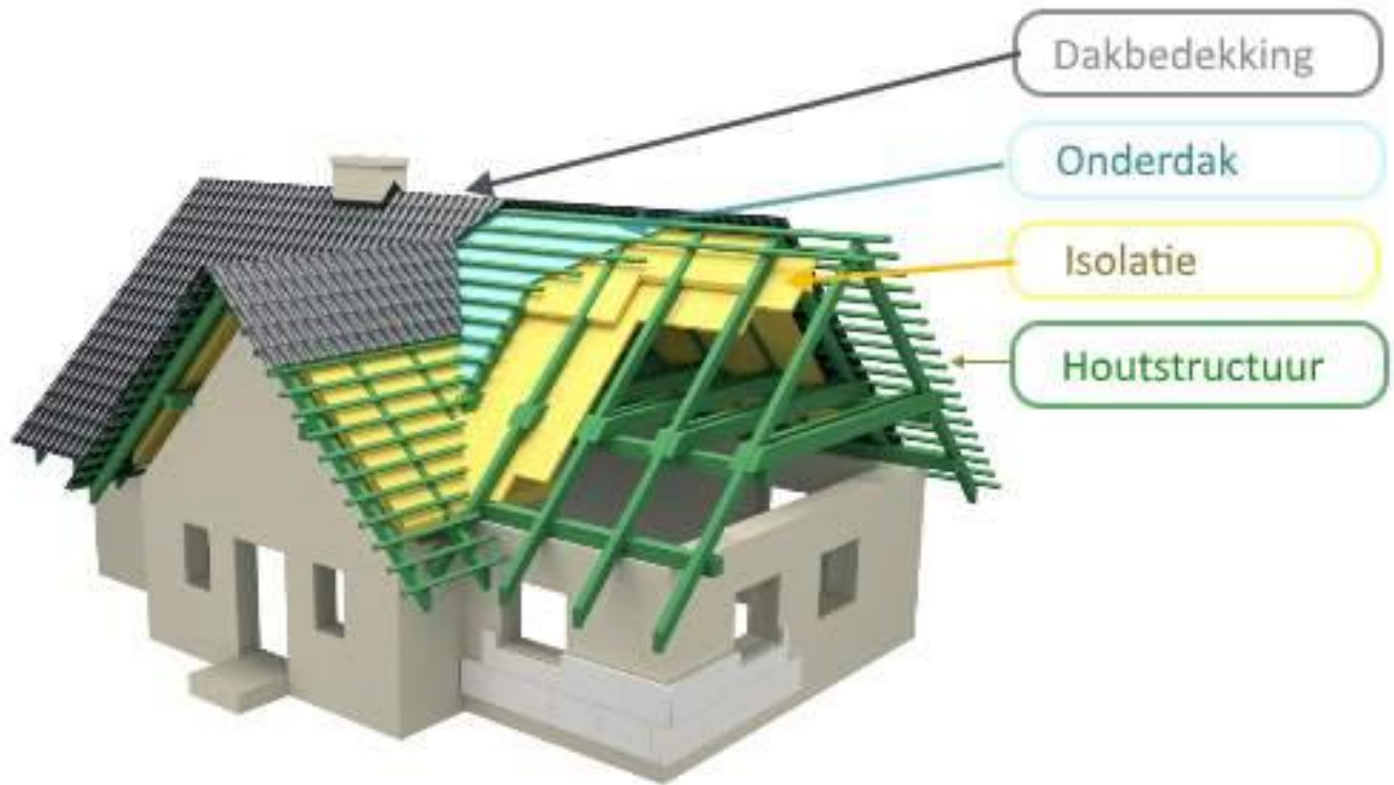
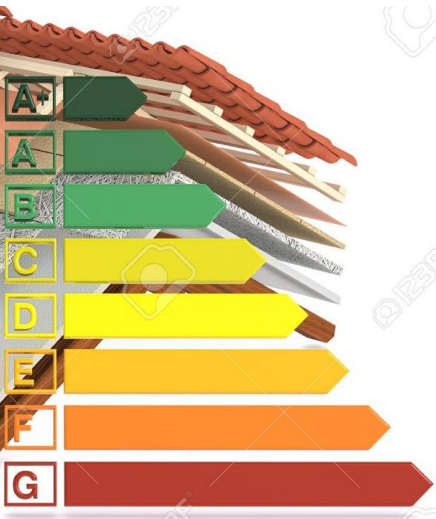

Het belang van open deuren

De waarde van een (onder)dak: Wat doet de waarde stijgen?

Weg van...

Weg van...

Weg van...

Wanneer hebben we ons doel bereikt?

2. Hoe monitoren?

Monitoren
 Monitoren is het continu in de gaten houden van (complexe) processen en onderwerpen. Aan de hand van monitoren kan het proces worden aanpast en een nieuwe richting worden geven. Monitoren wordt gedaan om het beste resultaat te bewerkstelligen.
 Gevonden op <http://www.ensie.nl/definitie/Monitoren>

	A	B	C	D
				ORDERINGSKADER CLUSTER TAAL, CULTUUR & MAATSCHAPPIJ (EXCL. MVT)
1				
2				
3				
4	C1	BS01	II-xxxx-a-00	TAAL ALS MIDDEL TOT COMMUNICATIE
5	C1	BS01	II-Ned-a-01*	De leerlingen beleven plezier aan en zijn gemotiveerd voor taal via cultuur, luisteren, kijken, lezen, spreken, schrijven en interactie.
6	C1	BS01	II-Ned-a-02*	De leerlingen tonen bereidheid en durf om met taal aan de slag te gaan
7	C1	BS01	II-Ned-a-03	De leerlingen bepalen het onderwerp, de globale inhoud, de hoofdgedachte en de hoofdpunten van geschreven en gesproken teksten. <u>Afbakening tekstenkenmerken:</u> zie leerplan p. 23/24
8	C1	BS01	II-Ned-a-04	De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken. <u>Afbakening tekstenkenmerken:</u> zie leerplan p. 23/24
9	C1	BS01	II-Ned-a-05	De leerlingen beoordelen informatie op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid in geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken. <u>Afbakening tekstenkenmerken:</u> zie leerplan p. 23/24
10	C1	BS01	II-Ned-a-06	De leerlingen produceren mondelinge en schriftelijke teksten. <u>Afbakening minimumvereisten:</u> zie leerplan p. 24
11	C1	BS01	II-Ned-a-08	De leerlingen drukken zich op een creatieve manier uit.
12	C1	BS01	II-Ned-a-09	De leerlingen nemen deel aan mondelinge en schriftelijke interactie. <u>Afbakening minimumvereisten:</u> zie leerplan p. 24
13	C1	BS01	II-Ned-a-10	De leerlingen beargumenteren mondeling een eigen mening.
14	C1	BS01	II-Ned-a-12*	De leerlingen gaan respectvol om met overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.
15	C1	BS01	II-Ned-a-14	De leerlingen gebruiken kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel om doelgericht te communiceren. <u>Afbakening:</u> zie leerplan p. 24/25
	C1	BS01	II-Ned-a-15	De leerlingen gebruiken regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem bij informatieverwerking en ter ondersteuning van hun

Variant vanuit leerplannen

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	KATHOLIEK ONDERWIJS .VLAANDEREN								
1									
2									
3				Thema / project 1	Thema / project 2	Thema / project 3	Thema / project 4	Thema / project 5	Thema / project 6
4	II-xxx-a-00	NEDERLANDS							
5	II-Ned-a-01*	De leerlingen beleven plezier aan en zijn gemotiveerd voor taal via cultuur, luisteren, kijken, lezen, spreken, schrijven en interactie.							
6	II-Ned-a-02*	De leerlingen tonen bereidheid en durf om met taal aan de slag te gaan.							
7	II-Ned-a-03	De leerlingen bepalen het onderwerp, de globale inhoud, de hoofdgedachte en de hoofdpunten van geschreven en gesproken teksten. <i>Afbakening tekstenmerken</i> : zie leerplan p. 23/24							
8	II-Ned-a-04	De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken. <i>Afbakening tekstenmerken</i> : zie leerplan p. 23/24							
9	II-Ned-a-05	De leerlingen beoordelen informatie op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid in geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken. <i>Afbakening tekstenmerken</i> : zie leerplan p. 23/24							
10	II-Ned-a-06	De leerlingen produceren mondelinge en schriftelijke teksten. <i>Afbakening minimumvereisten</i> : zie leerplan p. 24							
11	II-Ned-a-07	De leerlingen nemen geraadpleegde bronnen op in een bibliografie.							
12	II-Ned-a-08	De leerlingen drukken zich op een creatieve manier uit.							

3. Hoe evalueren?

- Ordeningskader biedt kansen.
- Voer voor aparte vormingssessie.
- Hou onze nieuwsbrief in de gaten!

Enkele gouden eieren om op te broeden...

Gebruik je vrijheid & vertrek vanuit visie.

Evalueer voor je leerling, voor jezelf, voor ouders en voor je collega's.

Evaluatitis?!

Het bos is belangrijker dan de bomen.

Bekijk het eens vanuit een ander perspectief.

Rapporteren = communiceren

evalueren

- om inzicht te krijgen op je eigen didactisch handelen.

**Voor
jou als
leraar**

- om inzicht te krijgen op het leerproces van je leerlingen.

- om gericht feedback te kunnen geven met het oog op de groei/ontwikkeling van de leerling.

evalueren

- om zichzelf correct in te schatten, om een correct beeld te krijgen van wat ze (kennen en) kunnen.

**Voor je
leerlingen**

- om hen uit te dagen het eigen leerproces in handen te nemen.

- om de kans te krijgen tekorten bij te werken, onvoldoende beheerste vaardigheden en technieken onder de knie te krijgen en attitudes bij te stellen.

Evalueren

kan je (laten) leren

Je evaluatie vertrekt vanzelfsprekend vanuit de leerplandoelen. Omdat het leerplan nauwelijks kennisdoelen bevat, kan je je dus onmogelijk beperken tot het louter toetsen van kenniselementen.

Je evaluatie heeft vooral betrekking op het meten van de mate waarin:

- de leerling bepaalde functionele vaardigheden onder de knie heeft.
- de leerling bepaalde attitudes beheerst.
- de leerling functionele kennis (= zinvol, gericht op maatschappelijke weerbaarheid en zelfredzaamheid) kan toepassen vanuit realistische contexten.

Het is niet de bedoeling dat je telkens alle aspecten die tijdens een thema/project aan bod komen evalueert. Je maakt als leerkracht een weloverwogen keuze.

Gespreide evaluatie legt de klemtoon op productevaluatie. Toetsen of taken volgen na een oefenperiode en de behaalde punten tellen mee bij de eindevaluatie. Je kan deze vorm van evaluatie vooral koppelen aan de doelen van de cluster 'maatschappelijke participatie'.

Gespreide evaluatie

Permanente evaluatie legt de klemtoon op leervorderingen. Bij permanente evaluatie volg je het leergedrag van de leerling voortdurend op. Op basis hiervan stuur je je leerlingen, maar ook je eigen lesaanpak bij. Bij permanente evaluatie wordt niet voortdurend geëvalueerd. Je zet permanente evaluatie in de eerste plaats in, om gericht feedback te kunnen geven. Permanente evaluatie is aangewezen bij de training van vaardigheden en attitudes.

Permanente evaluatie

De manier waarop je evalueert en de manier waarop je leerlingen voorbereidt op deze evaluatie moeten nauw op elkaar aansluiten.

Gevarieerd

Enerzijds betekent dit dat niets geëvalueerd kan worden, zonder enige vorm van inoefening. Anderzijds daagt dit uitgangspunt je als leraar uit om te zoeken naar alternatieve evaluatievormen. Niet alles kan/moet geëvalueerd worden met een toets of taak.

Het werkwoord dat in een leerplandoel gebruikt wordt, houdt verband met een gewenst taxonomisch niveau. *(Meer concrete informatie vind je [hier](#).)* Doorheen de graden zou ook het zelfstandigheidsniveau moeten stijgen.

Op het juiste beheersingsniveau

Als je de leerplannen naast elkaar legt, merk je op dat een aantal vaardigheden telkens terugkeren. Belangrijk is dat leerlingen door de manier van evalueren ervaren dat ze uitgedaagd worden om te groeien. De vakgroep staat voor de gezamenlijke uitdaging om voor deze vaardigheden criteria uit te schrijven die stijgen qua moeilijkheidsgraad.

Opbouwend

Belangrijk is leerlingen vanaf het begin te betrekken bij het beoordelingsproces. Je bespreekt vooraf met leerlingen aan welke criteria hun opdracht zal moeten beantwoorden. Zo zijn leerlingen beter op hun taak voorbereid en beter in staat de opdrachten zelfstandig uit te voeren.

Transparant en objectief

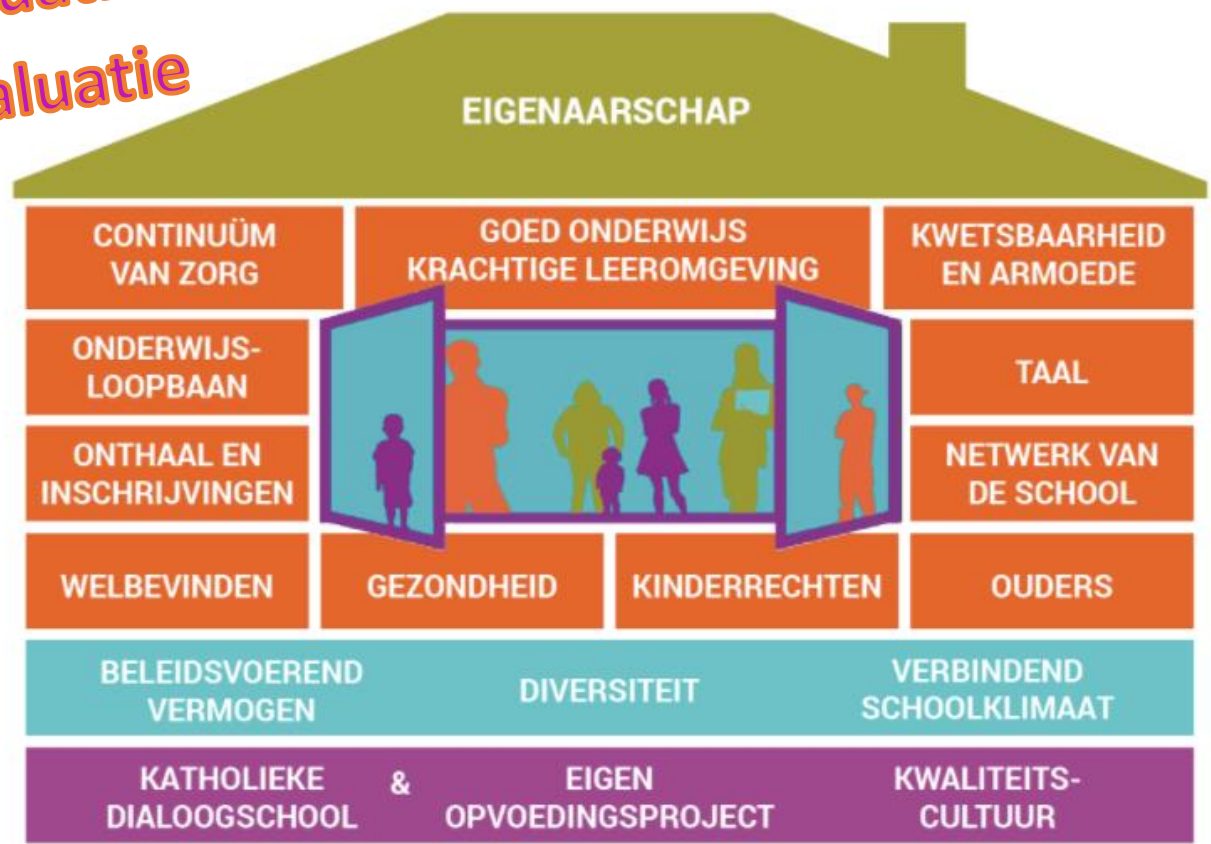
Een rubric, ook wel **evaluatierooster**, **evaluatierubric** of (evaluation) **grid** genoemd, is een voorbeeld van een transparante wijze van evalueren. *(Meer concrete informatie vind je [hier](#).)*

- Om zo veel mogelijk informatie te verzamelen over de leervorderingen verenig je best permanente en gespreide evaluatie
- Zelfevaluatie zou een steeds prominentere plaats moeten krijgen binnen het leerproces. Dat is logisch als we binnen PAV werkelijk streven naar zelfredzaamheid.
- Aangezien je binnen PAV geïntegreerd werkt, is het logisch dat je ook geïntegreerd evalueert.
- Je mag als leerkracht evaluatie aanpassen in functie van de leerling. Net zoals je gedifferentieerd mag werken in de les, mag je ook gedifferentieerd evalueren.

**Aanvullende
gedachten**

Bouwstenen als hulpmiddel voor evaluatie

Formatieve evaluatie
Summatieve evaluatie

Bron: Vademecum zorgbreed & kansrijk onderwijs

Indien je het even niet meer weet...

Regio	Contact
Oost-Vlaanderen	Martine.vanovermeiren@katholiekonderwijs.vlaanderen
West-Vlaanderen	Luc.zwartjes@katholiekonderwijs.vlaanderen
Antwerpen	An.vermeyen@katholiekonderwijs.vlaanderen
Limburg	Wendy.vancluysen@katholiekonderwijs.vlaanderen
Mechelen-Brussel	Tom.debraekeleer@katholiekonderwijs.vlaanderen
CEBECO	Maarten.debeucker@katholiekonderwijs.vlaanderen

